

OLIV TA'LIMDA PSIXOLOGIYA FANLARINI O'QITISHNING HOZIRGI KUNDAGI DOLZARBLIGI

Aksakalova Nilufar Oybek qizi

Toshkent gumanitar fanlar universiteti o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10964642>

Annotatsiya: Maqolada hozirda psixologiyani fan sifatida o'rganish bilan uning qanday fan ekanligi, xususiyatlari va nimalarni o'rganishi haqida bilimlarga erishish, psixologik bilim va malakalarni o'zlashtirish talabalarga atrofidagi odamlarni ular bilan muloqot amaliyotida, munosabatlarda, o'zaro hamkorlik faoliyatida bilish uchun; ularning fikri, maqsadi, kechinmalari, qiziqish va qobiliyatlari, ehtiyoj va motivlari va hokazolarini bilish va qo'llash uchun zarurligi hamda psixologik bilim va malakalar talabalarning kelajakdagi kasbiy faoliyati, oilaviy hayoti, bolalar tarbiyasi va boshqalarda asqotadi, nihoyat, eng muhimi, psixologik bilimlar talabalarga o'zlarini anglashda, o'z ustilarida ishlashda va qiziqish, ijodiy imkoniyatlarini dolzarblashtirishlarida, barkamol shaxs bo'lib shakllanishlarida ahamiyat kasb etishi nazarda tutilgan.

Kalit so'zlar: psixologiya, ilmiy tushunchalar, fan sifatida, fenomen, psixologik bilim va malaka, oliy ta'lim, fanning dolzarbligi, amaliyot, fanning xususiyatlari.

Psixologiya oliy o'quv yurtlarda o'quv predmeti va fan sifatida o'rganiladi. O'quv predmeti sifatida ta'lim muassasi o'quv rejasiga kiritilgan bo'lib, talabalarning umumkasbiy tayyorgarligiga yo'naltirilgan o'quv fanlari tizimidan joy olgan, uni o'rganish uchun ma'lum o'quv soatlari ajratilgan va turli shakldagi mashg'ulotlar: ma'ruza, seminar va laboratoriya-amaliy, shuningdek, nazorat ishlari va imtihonlar ko'zda tutilgan.

Psixologiya fani o'ziga xos fan bo'lgani uchun oliy o'quv yurtlari talabalari o'rganadigan ilmiy fanlar tizimida alohida o'rin egallaydi. Psixologiyaning fan sifatidagi o'ziga xos xususiyatlari quyidagilardan iborat: birinchidan, bu fan hozircha inson uchun noma'lum bo'lgan, eng murakkab – psixika, insonning ichki olami haqidagi fandir, ikkinchidan, bu fanda bilishning ob'ekti va sub'ekti tutashib ketgan. Bu holat va fikrni shunday ifodalash mumkin: avval inson o'z fikrlarini tashqi dunyoga yo'naltirib, so'ngra o'ziga murojaat qiladi. Bunda fikr o'ziga qarata burilish yasagani uchun psixologiyaning vazifalari boshqa fan vazifalari bilan taqqoslab bo'lmaydigan darajada murakkabdir. Va, uchinchidan, psixologiyaning o'ziga xosligi uning noyob amaliy oqibatlariga ega bo'lishidir. Axir biror narsani anglash – uni egallab, boshqarishni o'rganishdan iborat. Insonning o'zida kechayotgan psixik jarayonlar, ularning vazifalari, qobiliyatlarini boshqarishni o'rganish, misol uchun, koinotni zabt etishdan ko'ra o'ta murakkab va muhim vazifa bo'lib hisoblanadi. Bunda inson o'zini anglab borgani sayin o'zini va atrofidagilarni o'zgartirib borishini alohida ta'kidlab o'tish lozim. SHuning uchun, psixologiya – insonni faqatgina anglovchi emas, balki uni yaratuvchi fan.

We can divide all the Sciences into two broad categories – Positive and normative Sciences. While Physical and life sciences are termed as positive sciences, the subjects like logic, philosophy and ethecs are included in the category of natural sciences.

In contrast to normative sciences, positive sciences study facts, describe “what is” and have least or no concern with “what ought to be”.

Psychology in this sense unquestionably falls in the category of positive sciences.

Biz har qanday fanni ikki katta asosiy guruhlariga bo'lishimiz mumkin: Positiv Fanlar va Normativ Fanlar. Fizik va hayotiy fanlar positiv fanlar deb atalishiga qaramasdan, logika, falsafa va etika kabi fanlar tabiiy fanlar kategoriyasiga kiradi.

Normativ fanlarni positive fanlar bilan taqqoslasak, positive fanlar faktlarni o'rganadi, "nima?"ligini tasvirlaydi va "nima bo'lishi kerak" degan savollarga javob beradi.

Psixologiya hech qanday shubhasiz Positive fanlar guruhiga kirib ketadi.¹

Psixologiyaning vazifalari asosan, quyidagilardan iborat:

- psixik hodisalarning mohiyatini va ularning qonuniyatlarini anglashni o'rganish;
- ularni boshqarishni o'rganish;
- olingan bilimlardan shakllangan fanlar va sohalar bilan bir qatorda turgan amaliyotning boshqa sohalarini samaradorligini oshirish maqsadida foydalanish;
- amaliy xizmatning nazariy asosi bo'lib xizmat qilish.

The question here is, can we equate psychology, the science of behavior with the positive sciences like Physics, Chemistry, Botany, Zoology, Astronomy and Mathematics, etc? The answer lies in the negative. In comparison with these sciences, psychology is not so perfect and developed a science.

Ko'rsatilgan umumiy vazifalardan tashqari hozirda psixologiya quyidagi xususiy vazifalar bilan ham shug'ullanmoqda: psixikaning paydo bo'lishi va rivojlanishi; psixik faoliyatning neyrofiziologik asoslari; tashqining ichkiga o'tish qonuniyatlari; inson psixikasining ijtimoiy-tarixiy omillarga bog'liqligi; olam psixik obrazlarining shakllanishi va va ularni tashqi, amaliy faoliyatga tadbiq etish qonuniyatlari; inson psixikasining boshqariluvchi biologik va ijtimoiy omillarning birligi; inson psixikasi tuzilishi; bilish,irodaviy va hissiy jarayonlarning aks ta'sir-boshqariluvchi mohiyati, insonning ijtimoiy muhitdagi individual-psixologik hulq-atvori; inson faoliyatining ma'lum turlari psixologiyasi.

Har bir fanning insoni - maishiy tajriba. Masalan, fizika jismlarning harakati va pastga tushishi, yorug'lik va tovush, issiqlik va yana ko'plab boshqalar haqidagi bilimlarga tayanadi. Falsafa, iqtisod, jamiyatshunoslik va, albatta, psixologiya ham o'z boshlang'ich manbalarini kundalik hayotdan oladilar, chunki har birimiz bitta ham adabiyotni o'qimay turib va oliygohning psixologiya fakultetida tahsil olmasdan inson psixologiyasining ba'zi tomonlarini tushuntirib bera olamiz deb hisoblaymiz.

Kundalik maishiy bilimlar aniq bo'lib, haqiqiy vaziyatlarga bog'liqdir, ilmiy psixologiya esa asosli umumlashtirishga intilgani uchun nazariy tushunchalardan foydalanadi va tekshirilgan ma'lumotlarga tayanadi. Ular ichki fahm xususiyatiga ega bo'lgani uchun amaliy ruhshunoslarning ko'pchiligini ayollar tashkil etadi. Ilmiy psixologik bilimlar umumlashtirilgan, maqsadga muvofiq va anglangan bilimlardir.

Kundalik maishiy bilimlar chegaralangan bo'lgani uchun qiyinchilik bilan o'tkaziladi, ilmiy psixologik bilimlar esa to'planadi va o'tkaziladi, shuning uchun doimo kengayib boraveradi.

Maishiy psixologiyada bilimlarga ega bo'lish metodi sifatida kuzatish va mulohaza yuritish qo'llaniladi. Ilmiy psixologiyada ularga tajriba metodi ham qo'shiladi.

Ilmiy psixologiyaning afzalligi shundan iboratki, u keng, turli-tuman, noyob ma'lumotlarga egadir. Ular to'planib, psixologiya fanining maxsus sohalarida, deylik, yosh yoki muhandislik psixologiyasida o'rganiladi. Ularga biror bir shaxsning alohida o'zi egalik qilolmaydi.

¹ S.K.Mangal: "General Psychology" 2013y.5 p

Insonning xarakterini o'rganuvchi psixologiya fanini fizika, kimyo, botanika, zoologiya, astronomiya va matematika kabi boshqa positive fanlar bilan bir qatorga qo'ya olishimiz mumkinmi? Javob salbiy. Bu fanlarni bir biriga taqqoslasak, psixologiya unchalik ham rivojlangan fan emasligini bilamiz. Shunisi aniqki, bu organizim hususiyatlarini o'rganuvchi xarakterik fandır. Bu o'zgaruvchi va aniq bashorat qilib bo'lmaydigan xarakterdir. Bu fanni o'rganuvchi metodlar ham tabiiy fanlardagidek aniq va obyektiv emas. Boshqa tomondan, fizik va kimyoviy reaksiyalarni o'rganuvchi tabiiy fanlarda o'rganish jarayoni va tabiiy moddalar tuzulishidan kelib chiqib aniq ma'lumotlar aytish mumkin. Natijada shuni aytishimiz mumkinki, psixologik xarakterlar faniga qaraganda tabiiy fanlar yanayam aniqrod va obyektivdir.

Shunday qilib, psixologiyani fizik va tabiiy fanlar bilan bir qatorga qo'yish unchalik to'g'ri ish emas. Psixologiya texnikalari va obyektiv va imkoni boricha aniq bo'lishga intilishi juda kuchliligiga qaramasdan o'z o'rnini va fan sifatidagi obro'sini topa olmayabdi. Bu fan bir o'zi rivojlangandan ko'ra positive fanlar sifatida rivojlanishi uning uchun yanada yengillik tug'dirardi.

Biz psixologiyani tuzilishi va hususiyatlarini o'rgangan holda bu fanni rivojlanishdagi xarakterni o'rganuvchi positive fan deb aytishimiz mumkin²

Ilmiy psixologiyani to'liq o'rganilgan va mubolag'asiz yaxlit bir fan deb bo'lmasligi ayni haqiqatdir, chunki bu sifatlar asosiy masalalar bo'yicha muntazam ravishda munozaralar yuzaga keladigan, yangi maktablar yo'nalishlar paydo bo'ladigan, olingan bilimlar qaytadan tekshirib chiqiladigan va aniq haqiqatlar rad etiladigan fanning tabiatiga zid bo'lib hisoblanadi. Mavzu tarixiy fon nafaqat uning bosqichma-bosqich rivojlanish ajoyib hikoya, ammo turli mafkuralar, tushunchalarni turli qiymatlarni kiriting ham yoritib boradi, alohida-alohida yoki birgalikda, yondashuv va nufuzli olimlar bilan himoyalangan vaqti-vaqti bilan mavzu vazifalari. Shu shuningdek psixologiya mavzu uchun amal qiladi. quyida ko'rsatilgan quyidagi sahifalarda suiqasd asosiy boblarda, ba'zi psixologiya predmeti tarixiga qarash amalga oshiriladi:

- A. Erta yosh ilmiy psixologiyagacha.
- B. Ilmiy psixologiyaning zamonaviy davri.
- C. Zamonaviy psixologiyada so'nggi tendensiyalari.

Erta yosh ilmiy psixologiyagacha - qanday qilib biz muomala va nima uchun biz qadim zamonlardan buyon qiziqish uyg'otdi masalalar sifatida tarqaladi. Quyidagicha psixologiya tarixi erda davrda, ular faqat taxmin va xurofot asosida juda ilmiy javob berdi:

1. Inson xulq sayyora harakat ta'siri ostida bo'lishi kerak edi, uning taqdiri, natijasidir deb hisoblaydi. Biz har qanday bir vaqtda sayyoralar pozitsiyasi, biz aytish mumkin va uning munajjimlar bashorati qadrlamaydigan, inson xatti oldindan bilar edi, agar. Sayyoralar o'rni tashqari, jinlar, ruhlar, arvohlar va boshqa g'ayritabiiy kuchlar ham inson faoliyati o'zgarishlar uchun mas'ul edi. Shunday qilib, sabablari va inson xulq shakllari inson tashqarida biror narsa joylashgan edi.

2. Yunon faylasufi xatti inson kalitlari ichida qarash uchun kirim. Suqrot kosmosning tabiatning o'rganish foydasiz, deb. Natijada, u savolga usuli olish va inson tabiatda peeping uchun javob berishga harakat qildi. Aflotun sobiq albatta xatti shakllantirishda asosiy roli tayinlash, aqli va jismi o'rtasidagi aniq farqni qaratdi. jon Arastu tushunchasi ko'p asrlar

² S.K.Mangal: "General Psychology" 2013y.5 p

davomida psixologiya asosiy toshni o'girildi. U zot: «hayot» ma'nosini anglatuvchi sifatida "jonga" yoki "psixika" deb hisoblanadi va tana harakat faoliyatini yo'naltiradi tirik hodisasi sifatida fikringizni ko'rib chiqildi. Shunday bo'lsa-da, u kishi sifatida ong va tanani ko'rib, va shu tariqa biologiya uchun psixologiya keltirdi.³

Historical background of a subject not only presents a fascinating story of its gradual development but also throws light on different ideologies pointing out different meanings, concepts, approaches and objectives of the subject from time to time as advocated by the eminent scholars individually or collectively. The same is true with the subject psychology also. In the following pages an attempt is made to have a glimpse at the history of the subject psychology under some major heads as given below:

- A. The early age of pre-scientific psychology.
- B. The Modern age of scientific psychology.
- C. The recent trends in contemporary psychology.

Psixologiya tushunchasining rivojlanish tarixi:

1 bosqich: Psixologiya – ruhni o'rganadigan fan (mill.avv.6 asr-16milodiy). Qalbni mavjudligi tufayli har doim hayotdagi tushunarsiz hodisalarni tushuntirib berishga harakat qilinib kelingan. Boshlang'ich tushunchalar animistic xarakterga ega bo'lgan, ya'ni har bir jism o'z ruhi bilan ajralib turgan deb tushinilgan. Jonlilikda hodisalarning va harakatlarning sabablari ko'rib kelingan. Aristotel barcha organik jarayonlarda psixologiya tushunchasini kiritgan, shuningdek o'simlik, hayvonot va ongli mavjudotlarni belgilab chiqqan:

Psixologiya fanining predmeti va rivojlanish tarixi

1. Psixik faoliyat jarayonlarini unga mos terminlar bilan birlashtiring.

№	Psixik faoliyat jarayonlari		Psixologik terminlar
1	<i>bilish faoliyatlari</i>	A	sezgi, idrok, xotira, xayol, tafakkur
2	<i>bilish jarayonlari</i>	B	hissiyot, iroda
3	<i>shaxsning, hissiy, irodaviy sohasi</i>	C	diqqat, nutq, faoliyat
4	<i>shaxsning individual psixologik xususiyatlari</i>	D	temperament, xarakter, qobiliyat
Javoblar:	1-	2-	3- 4-

2. Quyida ko'rsatilganlardan psixik aks ettirishning xususiyatlarini ko'rsating.

1. obektiv borliqni to'g'ri aks ettirish imkoniyatini beradi;
2. Insonda jismoniy tanadan tashqari undan farqlanuvchi yana nimadir borligi haqidagi tasavvurlar beradi
3. shaxsning faoliyati davomida mukammallikka erishib boradi;
4. fikrlash orqali emas, ko'r-ko'rona ishonch vositasida bo'ladi
5. doimo rivojlanib va takomillashib boradi.
6. Shaxsning individualligi orqali namoyon bo'ladi.
7. Mavjud bo'lmagan narsalarni inson ongida aks ettirib beradi

3. Psixikani tushunishga oid yondashuvlarga ta'rif bering.

³ S.K.Mangal: "General Psychology" 2013y.5

Antropsixizm ta'limoti - ...
 Panpsixizm ta'limoti - ...
 Biopsixizm ta'limoti - ...
 Neyropsixizm ta'limoti - ...
 Miyapsixizm ta'limoti - ...

4. Psixologiyaning rivojlanish bosqichlarini ularning mazmuni bilan bog'lang:

1	Psixologiyaning “jon” haqidagi fan sifatida shakllanishi	A	Bu yo'nalish XIX asrdan boshlab to hozirgi kungacha amal qilib kelmoqda.	
2	Psixologiyaning “ong” haqidagi fan sifatida yuzaga kelishi	B	Bu yo'nalish XVIII asrlarda rivojlanishni boshlagan. Uning asosi anglash yo'nalishida bo'lgan.	
3	Psixologiyaning “xulq atvor” haqidagi fan sifatida yuzaga kelishi	C	Bu yo'nalish 2500 yil oldin paydo bo'lgan. U barcha narsalarni jon, ruh asosid tushuntirgan.	
4	Psixologiyaning-psixika asoslarini o'rganuvchi fan sifatida yuzaga kelishi	D	Ushbu yo'nalish XIX asrdan boshlab rivojlangan. Uning vazifasi kuzatish asosida aniqlashdir.	
Javob:	1-	2 -	3 -	4 -

5. Krossvordni yeching.

9				A				
	8			R				
		3		I				
			2	S				
	1			T				
		6		O				
5				T				

7					E			
	4				L			

Savollar:

1. “Ideyalar tug’ma bo’ladi” degan yunonistonlik faylasuf.
2. ... - inson ruhiyati – shunday holatidirki, u tashqi olamni (ichki ruhiy olamni) ongli tarzda aks ettirishimizni, ya’ni bilishimiz anglashimizni ta’minlaydi (V.M.Karimova)
3. ... so’zi jon degan ma’noni bildiradi.
4. Platon psixologiyada qanday oqimning asoschisi hisoblanadi.
5. Abu Ali ibn Sino dunyoda birinchi bo’lib tibbiyot sohasida qanday usullarni qo’llab ko’rgan olimlardan biri.
6. Determinizm oqimning asoschisi.
7. R. Dekart qanday tushunchani fanga kiritgan.
8. ... - tizimchasimon murakkab tuzilma nerv talablari tutami, ular miyani va nerv tushunchalarini tananing boshqa a’zolari bilan bog’laydi.
9. Jon o’z ruhiyatiga ko’ra olovsimon uchqundan iborat ekanligini ilgari surgan olim.

6. Mavzu bo’yicha test topshiriqlari

1. Psixologiya fan sifatida:
 - a) ruhiy hodisalar va holatlarni o’rganadi;
 - b) sezgilarimiz, fikrlarimiz, tuyg’ularimiz, harakatlarimizni o’rganadi;
 - v) psixikaning namoyon bo’lish va rivojlanish faktlari, mexanizmlari va qonuniyatlarini miyaning xossasi sifatida o’rganadi;
 - g) miyadagi jarayonlar va ularning qonuniyatlarini o’rganadi.
2. «Psixologiya» atamasini ilmiy muomalaga kiritgan olim:
 - a) R. Dekart;
 - b) G. Leybnits;
 - v) X. Volf;
 - g) Arastu.
3. Psixologiya quyidagi olim kiritgan fanlar tasniflanishida markaziy o’rinni egallaydi:
 - a) V.I. Vernadskiy;
 - b) B.M. Kedrov;
 - v) M.V. Lomonosov;
 - g) F. Bekon.
4. Psixika:
 - a) yuqori tuzilgan materiya (miya)ning xossasi bo’lib, ob’ektiv haqiqatni alohida tarzda aks ettiradi;
 - b) miya mahsuli, asab tizimining vazifasi;
 - v) inson ruhiyati, uning ruhiy hodisalari va holatlari;
 - g) sezgilarimiz, fikrlarimiz, hissiyotlarimiz, kechinmalarimiz.

2-mavzu: Psixologiyaning tadqiqot metodlari va tarmoqlari
1. Quyidagi psixologiya sohalariga muqobil variantlarni ko'rsating.

N ^o	Psixologiya sohalar		Variantlar				
1	Neyropsixologiya	A	miya faoliyati buzilishlari natijasida kelib chiqadigan turli shakldagi ruhiy rivojlanishdan chetlanishni o'rganadi				
2	Oligofrenopsixologiya	B	hozirgi zamon fanining chegarasidan tashqaridagi, tushuntirish qiyin bo'lgan psixik hodisalarni o'rganadi				
3	Tiflopsixologiya	C	inson psixologiyasining etnik xususiyatlari, milliy xarakter, milliy tuyg'u, milliy g'oya, o'z-o'zini anglash, etnik stereotip, ularning qonuniyatlari va vujudga kelish xususiyatlarini o'rganadi				
4	Differentsial psixologiya	D	shaxs shakllanishining individual psixologik yo'naltirilganligi kabi xususiyatlarni o'rganadi				
5	Etnopsixologiya	E	ko'rish qobiliyati past yoki umuman ko'rmaydigan kishi faoliyatini o'rganadi				
6	Parapsixologiya	F	miyaning tug'ma kamchiliklari tufayli paydo bo'ladigan bo'limlarni o'rganadi				
7	Patopsixologiya	G	psixik hodisalar bilan miyadagi fiziologik tuzilishlar o'rtasidagi nisbatni o'rganadi				
Javoblar:	1-	2-	3-	4-	5-	6-	7-

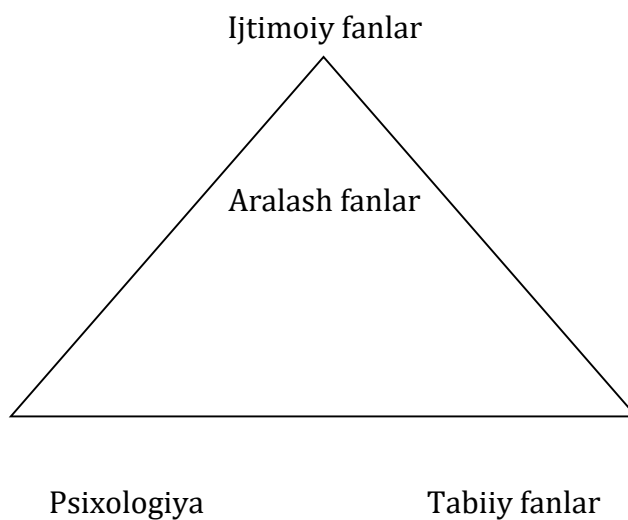
2. Psixologik tadqiqot bosqichlarini quyidagi sxemada ketma-ket joylashtiring.

I	
II	
III	
IV	

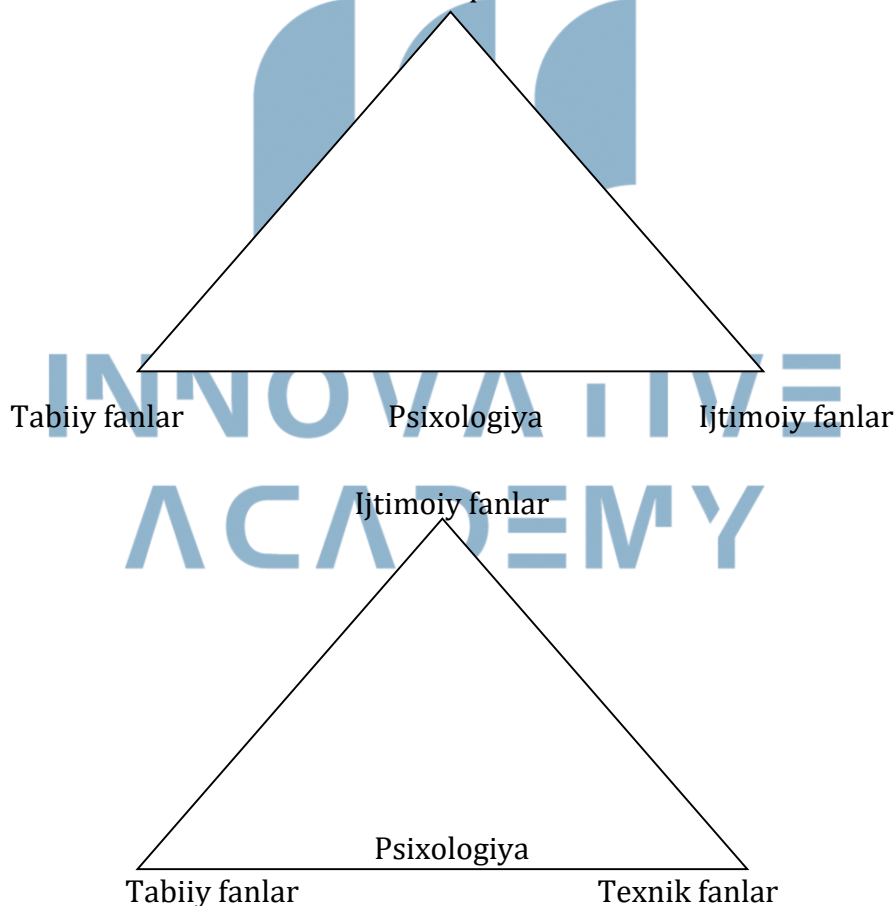
- Tadqiqot natijalari son tahlili. O'rtacha kattalikni, korrelatsiya koeffitsentini aniqlash, ishlab chiqish va boshqalar. Grafiklarni tuzish
- Tayyorlov bosqichi – ilgari surilgan vazifalarni o'rganish, farqlarni aniqlash. Tadqiqot vazifalari va ilmiy farazini belgilash, metodikalarini ishlab chiqish.
- Natijalarni sharxlash va xulosalarni ifoda etib berish.
- Xulosalarning to'g'riligini isbotlash. Buning uchun turli metodlardan foydalaniladi.

3. Psixologiya fanining fanlar tizimidagi o'rnini ko'rsating.

A.

B. Aniq fanlar

4. Psixologiyaning asosiy tamoyillarini ularning izohlari bilan juftlang:

N ^o	Psixologiya tamoyillari	N ^o	mazmuni
1	Determinizm	A	Psixikani to'g'ri tushunish va uni ong orqali anglash fikrlash va faoliyat.

2	Ong va faoliyat birligi	B	Ong va faoliyat bir butunlikni tashkil qilmaydi. Ong insonning ichki rejasini tuzib beradi.
3	Psixika-ongni faoliyatda rivojlanishi	C	Psixika-hayot sharoiti bilan bog'liqlikni anglatib tashqi sharoitlar o'zgarishi bilan o'zgaradi.
Javob:	1 -	2 -	3 -

5. Anagrammada quyida keltirilgan so'zlarni toping.

R	E	T	E	D	N	E	Y	R	O	M	E	T	A
M	I	N	I	Z	M	X	I	S	P	O	D	O	Y
A	Y	I	G	O	L	O	I	O	L	L	O	G	I
P	S	I	X	O	F	I	Z	G	O	A	K	M	E
E	T	N	O	P	S	A	Y	I	I	G	O	L	O
G	O	L	O	X	I	E	T	I	Y	A	E	M	P
I	Y	A	M	A	R	K	G	N	L	K	I	R	E
G	E	N	E	T	I	K	D	O	O	N	G	I	T
S	P	E	R	I	M	E	N	N	A	L	D	U	Y
K	P	E	R	S	E	P	T	A	K	A	Z	O	O
E	R	T	E	M	O	T	O	E	M	Sh	A	S	P
O	N	G	P	I	T	E	L	O	G	I	Y	I	X
P	R	I	N	S	T	S	A	Y	I	G	O	L	O

1. Determinizm	9. Genetik
2. Metodologiya	10. Donalash
3. Neyropsixologiya	11. Perseptometr
4. Psixofiziologiya	12. Eksperiment
5. Etnopsixologiya	13. Ong
6. Marketing	14. Prinsip
7. Emperik	15. Zoopsixologiya
8. Longityud	16. Test
	17. Akmeologiya

6. Mavzu bo'yicha test topshiriqlari

1. Psixologiyaning asosiy metodologik tamoyillari sifatida quyidagilar keltiriladi:

- a) onglilik va ko'rgazmalalik tamoyillari;
- b) psixofiziologik birlik tamoyillari;
- v) onglilik va faoliyat birligi, psixikaning rivoji tamoyillari;
- g) ongning ijtimoiy omillarga bog'liqligi tamoyillari.

2. Psixologiyaning ko'plab sohalari turli mezonlarga ko'ra ajratiladi:

- a) aniq faoliyat;
- b) taraqqiyot;
- v) ijtimoiy umumiylik;
- g) barcha javoblar to'g'ri.

3. Biror psixologik jarayon yoki shaxsga yaxlitligicha baho berish maqsadida o'tkaziladigan qisqa standartlashtirilgan psixologik sinov – bu:

- a) kuzatish;
- b) tajriba;
- v) test sinovi;
- g) o'zini kuzatish.

4. Psixologik metodlarga kiradigan uslublar:

- a) inson psixikasi haqidagi ma'lumotlarni to'plash;
- b) kuzatish, testlar, sotsiometriya, tajriba, suhbatlar, anketa to'ldirish, faoliyat mahsulini o'rganish;
- v) hayvon va inson psixikasini o'rganish usullari;
- g) ma'lumotlarni matematik qayta ishlash, introspektsiya, farazlar, ma'lumotlarni tushuntirish.

References:

1. Mirziyoyev Sh.M. "Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz." T.: –O'zbekiston NMIU, 2017. -488 b.
2. Рубинштейн С.Л. Бытие и сознание. -М., 1957. -172 s.
3. Maslov A.H The father reachers of Human Mature, N.Y. 1972.